

Л. О. Пархоменко

Кошиць Олександр Антонович

КОШИЦЬ Олександр Антонович (12. 09. 1875, с. Ромашки Канів. пов. Київ. губ., нині Миронів. р-ну Київ. обл. – 21. 09. 1944, м. Вінніпег, провінція Манітоба, Канада) – хоровий диригент, композитор, етнограф, педагог, музично-громадський діяч. Чоловік [Т. Кошиць](#), двоюрід. брат [П. Кошиця](#). З родини священників. Почес. д-р філософії УВУ у Празі (1937). Закін. Богуслав. духовне училище (нині Київ. обл., 1890), Київ. духовну семінарію (1896) та академію зі ступ. канд. богослов'я (1901), навч. у Муз. школі М. Лисенка (Київ, 1910; кл. теорії музики та композиції *Г. Любомирського*). 1912–16 – хормейстер Театру М. Садовського, 1916 – капельмейстер опери, водночас 1913–19 – керівник хор. класу Консерваторії (усі – Київ). Семінаристом К. почав збирати пісні у с. Тарасівка (нині Звенигород. р-ну Черкас. обл.). Його багатоголосі записи (1894–96) схвалив *М. Лисенко* й опрацював для хору декілька мелодій. Як фахового етнолога К. було запрошено записати фольклор військ. станиць Кубані. Упродовж 3-х літніх експедицій (1903–05) у 13-ти станицях К. зібрав бл. тисячі пісень (переважно істор. та військ.). Збереглося декілька сотень рідкіс. пісень у записах К. За розшифровки 500 зразків, представлених на Кубан. крайовій виставці 1910, нагороджений золотою медаллю. Талант К.-хормейстера привернув увагу київ. музикантів, коли він очолював хор Київ. духов. академії (1898–1901). Стрімке піднесення артистичності співу, фаховий вишкіл малих півчих, з-поміж яких були солісти з феномен. голосами, а особливо художня довершеність виконання, принесли славу колективові й диригенту. Надзвич. успіх хору дав змогу К. збагатити репертуар духов. музики 18–19 ст. творами улюбленого ним А. Веделя, до того часу заборонених Священним Синодом. Досконале виконання найкращих духов. композицій минулих століть (Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, П. Турчанінова, А. Рачинського), пов'яз. із давніми укр. інтонац. джерелами, мало

важливе значення не лише для підвищення муз. культури тогочас. суспільства, а й для мист. самоідентифікації майбут. творців нац. духов. музики. Особливе значення для вдосконалення хормейстер. почерку К. мала праця зі Студент. хором Київ. університету (1908–18). Високі інтелектуал. запити студентів і прекрасні голоси дали можливість К. виконувати музику будь-якої складності. Крім ви-вчення класич. зразків світ. літ-ри, йому пощастило зацікавити студентів ідеєю підтримки нац. мистецтва. Поміт. явищем у концертах об'єднаних хорів студентів Університету й Вищих жініч. курсів (1913) стали програми: «Колядки й щедрівки» (від 1913), «Канти і псалми» (від 1915), «Веснянки» (від 1916), блискуче поставлені з елементами обряд. театралізації. Це стимулювало молодих укр. композиторів до аранжування фольклору. Концерти хорів К. мали величез. успіх не лише в Україні, а й на гастролях у Москві, Воронежі, Кишиневі тощо. Від 1919 – керівник Укр. респ. капели (згодом Укр. нац. хор) у Києві. Потреба прорвати рос. інформ. блокаду, гідно представити укр. народ з його етніч. особливостями, історією, духов. культурою стимулювала уряд УНР відрядити Укр. респ. капелу під керівництвом К. до країн Європи. Попри всі труднощі й перешкоди, підготовлена К. за 2 місяці концертна програма виявилася максимально репрезентативною й художньо довершеною. Успіх Праз. прем'єри (11 травня 1919) і найвищі оцінки чес. муз. критики стали своєрід. прологом до тріумфал. концерт. виступів у країнах Європи: Австрії, Швейцарії, Франції (усі – 1919), Бельгії, Нідерландах, Великій Британії (усі – 1920), Німеччині, Польщі, Франції, Іспанії (усі – 1921), згодом – у Пн. Америці, Бразилії, Канаді, Мексиці, Уругваї, Аргентині, на Кубі (усі – 1922–26). Перебуваючи в Італії, 1927 К. підняв клопотання про повернення в Україну, однак йому було відмовлено. Згодом виїхав до Нью-Йорка. Виступав із концертами збірних укр. хорів на важливих громад. акціях – День України на фольк-фестивалі (1934), Шевченків. свято (1935), Світ. виставка (1939), 1-й Конгрес українців Америки (1940; усі – Нью-Йорк), концерт на честь 100-річчя М. Лисенка (Вінніпег, 1942–43). У 1938 хор під керівництвом К. брав участь в озвученні фільму «Маруся» (за п'єсою «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», реж. Л. Булгаков). Від 1941 вів кл. хор. диригування і читав лекції з теорії та історії музики на літніх диригент.-вчител. курсах при Осередку культури й освіти у Вінніпезі. У сфері композиції К. надавав перевагу хор. творам, зокрема аранжуванням нар. пісень, де ретельно підкреслював самодостатню природу фольклор. зразка. Згодом захопився пошуком мист. розвитку муз. сенсу нар. пісні, поглибленим розкриттям образності чи колізій. Так було створ. десятки досконалих аранжувань пісень різних жанрів: колядок («Була вдовоюка», «Три товариші»), кантів («Ангелу-хранителю»), веснянок («Царівна»), героїч. епіки («Пісня про Байду»), лірики («Ой ходить сон», «Тихо, тихо Дунай воду несе»), характеристич. сценок («Вийди, Грицю, на вулицю», «Ой піду»), лірич. замальовок («На вулиці скрипка грає»), жартівл. пісень («Кулик чайку любив», «Щигликове весілля»). Ін. сфера творчості К. – духовна канонічна музика. Крім деяких начерків, записаних у Києві, осн. її масив створ. за кордоном: 5 літургій (1922, 1930, 1935 (2-а ред. – 1950), 1936, 1938), цикл Богородич. догматів, багато окремих композицій (бл. 100 назв).

Літургії К. написано переважно для мішаного хору (крім останньої, триголосії для чол. складу). Канонічна музика К. засн. на традиц. наспівах різних регіонів України, опрацьованих із глибоким осягненням принципів давньої монодії. Окремі композиції були виконані у Вінніпез. православ. храмі, від кін. 1980-х рр. – у відправах і концертах в Україні. Автор «Спогадів» (у 2-х ч., Вінніпег, 1947–48; К., 1995), щоденника «З піснею через світ» (Вінніпег, 1952–74; К., 1998).

Рекомендована література

1. Українська пісня за кордоном. Світова концертна подорож Українського Національного хору під проводом Олександра А. Кошиця (Голос закордонної музичної критики). Париж, 1929;
2. Олександр Кошиць. Відгуки минулого: О. Кошиць в листах до П. Маценка. Вінніпег, 1954;
3. Лисько З. Олександр Кошиць // Укр. самостійник. Мюнхен, 1954. № 46–52;
4. 1955. № 1–2;
5. Щербаківський В. Олександр А. Кошиць. Лондон, 1955;
6. Булат Т. О. А. Кошиць і народна пісня // НТЕ. 1966. № 2;
7. Антонович М. Кошиць О. А.: Композитор церк. музики. Вінніпег, 1975;
8. Гордійчук М. Чародій української музики // Україна. 1989. № 27;
9. Уманець В. Хорові обробки Олександра Кошиця // НТЕ. 1990. № 1;
10. Кречко М. Олександр Кошиць про пісню // КіЖ. 1993, 14 серп.;
11. Герасимова-Персидська Н. Спадкоємець «Великого Веделя» // Хроніка. 1994. № 3–4;
12. Олександр Кошиць. Листи до друга. 1904–1931. К., 1998;
13. Пархоменко Л. Листи Олександра Кошиця до Олександра Олеся // Укр. муз. арх. К., 1999. Вип. 2;
14. Шевчук О. Епістолярій Олександра Кошиця // УК. 1999. № 6;
15. Калущка Н. Сильові засади літургійних композицій Олександра Кошиця // Актуал. проблеми теорії музики та муз. виховання. К., 2000;
16. Її ж. Хоровий цикл Олександра Кошиця «Веснянки»: Джерела, риси стилю // Питання стилю і форми в музиці. Л., 2001;
17. Пархоменко Л. Творчість А. Веделя і Кошицева місія // Наук. вісн. Нац. муз. академії України. К., 2001. Вип. 11;
18. Масенко П. Олександр Кошиць як виконавець народних пісень // НТЕ. 2002. № 1–2;
19. Підківка О. О. Кошиць // Підківка О. Після довгих років забуття. Л., 2003;
20. Головащенко М. Феномен Олександра Кошиця. К., 2007;
21. Калущка Н. Б., Пархоменко Л. О. Олександр Кошиць. Мистецька діяльність у контексті музики ХХ сторіччя. К., 2012.

Бібліографічний опис:

Кошиць Олександр Антонович / Л. О. Пархоменко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-1728>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).